

*Др Бојан Тубић, асистент
Правној факултету у Новом Саду*

ПРАВО НА ИНФОРМИСАЊЕ О ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ У МЕЂУНАРОДНИМ ПРАВНИМ АКТИМА¹

Сажетак: рад се бави истраживањем регулисања права физичких и правних лица на приступ информацијама о стањима животне средине, у релевантним међународним правним актима. Дати је преглед одређених међународних уговора који ово право предвиђају у свакој од појединих области коју регулишу. Право на приступ информацијама је детаљно прописано Архуском конвенцијом, којој је и посвећен значајан део рада. Овакво регулисање права на информисање о живојној средини извршило је снажан утицај на државе и међународне организације, које су своју унутрашњу и међународну регулативу креирали управо уледајући се на решења из ове Конвенције. Најдаље је у овоме ишла Европска унија које је донела значајан број директива о праву јавности на добијање информација о живојној средини. Посебно ће бити анализиран рад Одбора за праћење спровођења Архуске конвенције који има значајну улогу да процењује и доноси одлуке о поштовању примене саме конвенције у државама чланицама.

Кључне речи: живојна средина, право на информисање, Архуска конвенција, Одбор за праћење поштовања Архуске конвенције, Европски суд за људска права, Европска унија.

¹ Овај рад је резултат истраживања на пројекту „Биосенсинг технологије и глобални систем за континуирана истраживања и интегрисано управљање екосистемима“ (бр. пројекта - 43002). Средства за реализацију овог пројекта обезбедило је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Увод

Међународно право првенствено регулише односе између субјеката међународног права, али оно може да ствара и права и обавезе за физичка и правна лица унутар држава. Једно од таквих права је и право на информисање о стању животне средине, које је регулисано бројним међународним уговорима. Најзначајнији и најсвеобухватнији од њих је Конвенција о доступности информација, учешћу јавности у одлучивању и доступности правосуђа у питањима која се тичу животне средине (Архуска конвенција) из 1998. године.² Међутим, постоји још међународних правних аката који регулишу ово питање на међународном плану и на нивоу Европске уније. Циљ овог рада је да се анализира међународноправна регулатива права на информисање о животној средини. Ово право представља предуслов за учешће јавности у поступку доношења одлука и за обављање надзора над активностима у владином и приватном сектору у овој области. Оно може помоћи и предузећима у планирању и коришћењу најдоступнијих технологија. Негативне последице одређених индустријских активности често настају тек много касније након њиховог завршетка и не могу бити исправљене. Због тога је потребно у раној фази прикупити комплетне податке о свим релевантним факторима, како би се направио што правилнији избор будућих активности. Такође, прекогранична дејства одређених активности држава утицале су на формулисање захтева за доступност информација и преко државних граница.

Однос заштите људских права и права заштите животне средине

Да би се анализирано питање права на информисање о животној средини морају се користити две гране међународног права – право заштите људских права и право заштите животне средине. Ове две области имају испреплетане циљеве односно обе у неким својим крајњим исходиштима теже да створе боље услове за живот људи. Оне регулишу поједина универзална питања која се често морају решавати у исто време на индивидуалном и глобалном плану.³

Поставља се питање у којој су вези заштита животне средине и људска права, односно да ли се заштитом појединих људских права може у исто време штитити и животна средина? У Начелу 1 Штокхолмске декла-

² Конвенција о доступности информација, учешћу јавности у одлучивању и доступности правосуђа у питањима која се тичу животне средине (Архуска конвенција) из 1998. године, Службени гласник РС- Међународни уговори, бр. 38/09.

³ P. Cullet, Definition of an Environmental Right in a Human Rights Context, 13 Netherlands Quarterly of Human Rights, 1995, стр. 25.

рације из 1972. године, постављени су основи за повезивање људских права и заштите животне средине, путем формулације да сваки човек има основно право на слободу, једнакост и адекватне услове живота, у животној средини чији квалитет омогућава достојанствен живот и благостање. У њему се наводи и одговорност сваког појединца да штити и унапређује животну средину за садашње и будуће генерације.⁴ Сличне ставове можемо пронаћи у Резолуцији Генералне скупштине УН 45/94 из 1990. године, у којој се наводи да сви појединци имају право да живе у животној средини која је одговарајућа за њихово здравље и благостање. У резолуцији се позива на јачање напора у правцу обезбеђивања боље и здравије животне средине.⁵

Конференција у Рио де Жанеиру о животној средини и развоју из 1992. године, бавила се, у једном делу и односом између људских права и заштите животне средине. Начело 10 Рио декларације о животној средини и развоју, која је усвојена на овој конференцији, наводи да се питања у вези са животном средином најбоље решавају уз учешће свих заинтересованих грађана на одговарајућим нивоима. На националном нивоу, сваки појединац треба да има одговарајући приступ информацијама у вези са животном средином, а које поседују јавне власти, укључујући и информације о опасним материјама и активностима у његовој заједници и могућност да учествује у процесу доношења одлука. Предвиђено је да државе треба да посредују у овом процесу и да подстичу свест јавности и њено учествовање у одговарајућим поступцима, тако што ће информације учинити широко доступним. Треба да буде обезбеђен ефикасан приступ судским и управним поступцима, укључујући право на подношење захтева и коришћење правних лекова.⁶

Право на информисање и доступност правних лекова у вези са питањима животне средине чине суштину Рио декларације. У овом акту се налазе и друге одредбе о учествовању различитих структура становништва у овим процесима, као што су жене,⁷ омладина,⁸ староседелачки народи и локалне заједнице.⁹

⁴ Начело 1 Штокхолмске декларације (Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment). Доступно на <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503> (сајт посећен 22. новембра 2012. године).

⁵ Резолуција Генералне скупштине УН 45/94, од 14. децембра 1990. године (United Nations Resolution A/RES/45/94). Доступно на <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r094.htm> (сајт посећен 22. новембра 2012. године).

⁶ Начело 10 Рио декларације о животној средини и развоју (Rio Declaration on Environment and Development). Доступно на <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163> (сајт посећен 22. новембра 2012. године).

⁷ Ibid., Начело 20.

Учешће јавности је такође наглашено и у Агенди 21, која представља акциони план одрживог развоја за 21. век и која је један од кључних докумената усвојених на самиту у Рио де Жанеиру.¹⁰ У преамбули Поглавља 23 Агенде 21 о јачању улоге одређених група се наводи да је један од основних предуслова за постизање одрживог развоја широко учешће јавности у поступку доношења одлука. Такође, због специфичности животне средине и развоја, појавила се потреба за новим облицима учествовања. Ово укључује потребу појединаца, група и организација да учествују у поступцима процене утицаја на животну средину и да буду упознати са релевантним одлукама, а нарочито онима које потенцијално могу да утичу на заједнице у којима они живе и раде. Појединци, групе и организације треба да имају приступ информацијама које су од значаја за животну средину и развој а које поседују национални органи, укључујући информације о производима и активностима које имају или које ће највероватније имати значајан утицај на животну средину, као и информације о мерама заштите животне средине.

Агенда 21 такође тражи од влада и законодавних органа да успоставе судске и управне поступке за правне лекове против активности које утичу на животну средину а које могу бити незаконите или крше права и да се омогући приступ овим поступцима појединцима, групама и организацијама које поседују правни интерес. У Одељку III, Поглављу 23, наводе се групе чије је учешће у овим поступцима неопходно: жене, омладина, староседелчки народи и локално становништво, невладине организације, органи локалних самоуправа, радници, научници итд. Агенда 21 захтева јавно учествовање у поступцима процене утицаја на животну средину и у доношењу одлука и то нарочито оних које могу потенцијално да утичу на заједнице у којима појединци и групе живе и раде. Она охрабрује владе да стварају политике и посредују у директној размени информација између владе и јавности у питањима животне средине, сугеришући поступак процене утицаја на животну средину као потенцијални механизам за учествовање.

Поједине међународне организације су донеле необавезујуће декларације у којима прокламују право на информације о животној средини. Светска здравствена организација је 1989. године донела Европску повељу о животној средини и здрављу,¹¹ у којој се наводи да сваки појединац има право

⁸ Ibid., Начело 21.

⁹ Ibid., Начело 22.

¹⁰ Агенда 21 (Agenda 21). Доступно на <http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/> (сајт посећен 22. новембра 2012. године).

¹¹ Европска повеља о животној средини и здрављу из 1989. године (European Charter on Environment and Health). Доступно на http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0019/114085/ICP_RUD_113.pdf (сајт посећен 15. новембра 2012. године).

на информацију и консултовање са државом о животној средини. Државе које учествују у раду Организације за европску безбедност и сарадњу су потврдиле право појединаца, група и организација да добију, објављују и шире информације о питањима животне средине. Такође, Декларација из Бангкока, која је усвојена 1990. године,¹² потврђује слична права на простору Азије. Арапска Декларација о животној средини и развоју и о будућим перспективама, из 1991. године,¹³ предвиђа право појединаца и невладиних организација да добију за њих значајне информације о животној средини.

Право на информисање о животној средини

Право на информисање о животној средини се може разумети као право на тражење таквих информација, или као право на приступ информацијама.¹⁴ Свако право подразумева и постојање обавезе на другој страни, односно на страни државе у овом случају. Државе не смеју да отежавају настојање јавности за добијањем информација о животној средини од државних органа или приватних субјеката. Шире посматрано, државе би биле обавезне да прибаве и дистрибуирају све релевантне информације које се односе на јавне и приватне пројекте који могу да утичу на животну средину. У првом случају, ако је обавеза државе само да се уздржава од мешања у настојања физичких и правних лица да траже информације од оних који су спремни да их дају, тада се не добија много на обавештавању јавности. Наиме, уколико не постоји обавеза државе да гарантује добијање информација, већ је све остављено на одлуци оних који информацију треба да пруже, не долази до потребног помака у области доступности информација. Допринос обавештавању јавности би свакако била обавеза владе да објави информације о својим пројектима, али би требало учинити доступним и информације о бројним активностима у приватном сектору, а које такође могу значајно да утичу на животну средину. Подаци о активностима ових субјеката би се могли добити кроз задовољавање услова у погледу процене утицаја на животну средину, а које би могла да захтева влада од приватних субјеката. Наметање обавезе државама да овакве информације дистрибуирају јавности, уз достављање детаља о сопственим активностима владе, представља најбољи начин за обавештавање јавности о питањима животне средине.

¹² Декларација из Бангкока из 1990. године (Bangkok declaration). Доступно на http://www.apda.jp/en/pdf/declarations/1990_Bangkok.pdf (сајт посећен 15. новембра 2012. године).

¹³ Арапска Декларација о животној средини и развоју и о будућим перспективама из 1991. године (The Arab Declaration on Environment and Development and Future Perspectives).

¹⁴ A. Kiss, D. Shelton, *International Environmental Law*, New York, 2004, стр. 669.

Бројни међународни правни акти гарантују право на информисање, директно или посредно. У неким од њих, ово право је садржано у праву на слободу изражавања. Универзална декларација о људским правима из 1948. године, у члану 19 наводи право на слободу мишљења и изражавања. Ово право укључује слободу тражења, примања и давања информација и идеја кроз све медије, без обзира на границе.¹⁵ На сличан начин се гарантује право на слободу мишљења и изражавања у члану 19 Међународног пакта о грађанским и политичким правима.¹⁶ Такође, Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода из 1950. године у члану 10 гарантује слободу изражавања, односно ово право укључује слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе.¹⁷

Може се рећи да данас у Европи приступ информацијама представља једно основно људско право. Парламентарна скупштина Савета Европе је 1996. године донела Резолуцију 1087 о последицама катастрофе у Чернобилу у којој се наводи да „Скупштина верује да приступ јавности јасним и потпуним информацијама о овом предмету, а и многим другим, мора бити посматрано као основно људско право.“¹⁸ Европски суд за људска права је у случају Онерилдиз против Турске заузео став да када су у питању опасне активности јавни приступ јасним и потпуним информацијама се сматра једним од основних људских права у Европи.¹⁹ Он је цитирао Резолуцију 1087 наводећи да она јасно потврђује да ово право не сме бити ограничено ризицима повезаним са коришћењем нуклеарне енергије у цивилном сектору. Суд је приметно да је такво људско право на информацију, претходно било тумачено као део права на приватни и породични живот, на основу члана 8 Европске конвенције о људским правима, када је у питању било загађење. Суд је овде цитирао пресуду у случају Гуера против Италије. По његовом мишљењу, право на информацију би се такође могло повезати са заштитом

¹⁵ Члан 19 Универзалне декларације о људским правима (The Universal Declaration of Human Rights). Доступно на <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml> (сајт посећен 15. новембра 2012. године).

¹⁶ Члан 19 Међународног пакта о грађанским и политичким правима, „Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 7/71.

¹⁷ Члан 10 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода из 1950. године, „Службени лист СЦГ-Међународни уговори“, бр. 9/2003. Слична одредба се налази у члану 13 Америчке конвенције о људским правима.

¹⁸ Резолуција Савета Европе 1087 о последицама катастрофе у Чернобилу (Resolution 1087 on the consequences of the Chernobyl disaster). Доступно на <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta96/ERES1087.htm> (сајт посећен 17. новембра 2012. године).

¹⁹ Application no. 48939/99, Онерилдиз против Турске, пресуда од 30. новембра 2004. године.

права на живот односно право јавности на информисање би могло представљати један начин за владе да предузму све одговарајуће кораке за заштиту живота у смислу члана 2 Европске конвенције о људским правима.²⁰

У случају Леандер против Шведске Суд је изјавио да право на примање информација заправо забрањује влади да неко лице ограничава од примања информација које други желе да му саопште.²¹

У случају Гуера и остали против Италије Европски суд за људска права је донео одлуку да Италија није омогућила подносиоцима представке уживање права на поштовање њиховог приватног и породичног живота, јер је пропустила да обезбеди основне информације подносиоцима представке, које би им омогућиле да процене ризике, којима они и њихове породице могу бити изложени.²² У овом случају, Суд је усвојио стриктно тумачење члана 10 Европске конвенције о људским правима, тврдећи да овај члан не намеће позитивну обавезу државама да обавештавају јавност о активностима које могу имати неповољне утицаје на животну средину. Према мишљењу Суда, члан 10 Конвенције само забрањује владама држава да се мешају у права појединаца да примају информације које други желе да саопште. Супротно овом закључку Суда, Архуска конвенција у члану 5 ставу 1ц намеће позитивне обавезе државама да обезбеде информације у ситуацијама када су појединци изложени или би могли бити изложени несрећама повезаним са присуством опасних материја. Државе морају да обезбеде информације и када се то од њих и не тражи, па чак и ако појединци нису ни свесни таквог ризика или присуства штетних супстанци.

Међународни уговори о животној средини који садрже одредбе о праву на информисање

Може се рећи да је право приступа информацијама опште и подвргнуто само ограниченим изузецима и да је све више прихваћено у међународном праву. Овакав приступ замењује претходну праксу у неким државама према којој би информације требало сматрати тајним или поверљивим, уколико нису изричито учињене доступним.²³

Право на информације о животној средини је предвиђено у више универзалних и регионалних међународних уговора. У некима од њих су обавезе државе чврсто постављене, док се у другима користе доста блаже и уме-

²⁰ Ibid., пасус 89.

²¹ Application no. 48939/99, Леандер против Шведске, пресуда од 26. марта 1987. године.

²² Application no. 14967/89, Гуера и други против Италије, пресуда од 19. фебруара 1998. године.

²³ S. Kravchenko, Is Access to Environmental Information a Fundamental Human Right?, Oregon Review of International Law, Vol.11, 2010, стр. 27.

реније формулације. Начин регулисања овог питања није уједначен, јер се у неким случајевима учешће јавности користи у ширем смислу да би се означила претпостављена отвореност власти према појединцима и групама, у коју је укључено и право на информацију а није посебно гарантовано. Поједини уговори садрже материјална права на посебан квалитет животне средине док се у другим уговорима акценат ставља на правне лекове за штету насталу животној средини, као на пример у Лугано конвенцији. Уопштено узевши, универзални и регионални уговори о животној средини од 1991. године садрже барем неке одреднице према јавним информацијама, приступу њима или правним лековима.²⁴ У наредном делу рада биће поменуте одредбе појединих међународних уговора, које су релевантне у овој области.

У Анексу II уз Протокол о заштити животне средине у погледу очувања флоре и фауне на Антарктику из 1991. године,²⁵ предвиђена је обавеза информисања, у складу са чланом 5. Државе уговорнице треба да припреме и учине доступним информације којима се установљавају листе посебно заштићених врста и заштићене области, свим лицима која се налазе у зони Антарктика или планирају тамо да бораве Циљ ове одредбе је да обезбеди да таква лица разумеју и поштују одредбе Анекса. Слична одредба се налази и у Анексу V уз овај Протокол, о заштити и управљању области, у складу са којом ће свака страна уговорница учинити доступним информације, које, између осталог, установљавају локацију заштићених области и историјских споменика и локалитета, као и планове о управљању, у циљу да лица разумеју и поштују одредбе овог Анекса.

Оквирна конвенција УН о промени климе из 1992. године,²⁶ у члану 4 ставу Iи обавезује државе уговорнице да промовишу јавну свест и да охра-

²⁴ Једини изузетак су уговори о воденим токовима, који се односе на међудржавно руковођење и коришћење водених токова, који немају одредбе о доступности информација јавности или о учешћу јавности у поступцима доношења одлука. Ово се не односи на регионалну Конвенцију о заштити и коришћењу прекограничних водотока и међународних језера из 1992. године (Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes). Доступно на <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/water/pdf/watercon.pdf> (сајт посећен 18. новембра 2012. године) и Конвенцију о сарадњи у области заштите и одрживог коришћења реке Дунав из 1994. године (Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River). Доступно на <http://ec.europa.eu/world/agreements/downloadFile.do?fullText=yes&treatyTransId=1406> (сајт посећен 18. новембра 2012. године).

²⁵ Анекс II уз Протокол о заштити животне средине у погледу конзервирања флоре и фауне на Антарктику из 1991. године (Annex II to the Protocol on Environmental Protection to the Antarctic Treaty - Conservation of Antarctic Fauna and Flora). Доступно на <http://www.ecolex.org/server2.php/libcat/docs/TRE/Multilateral/En/TRE147880.pdf> (сајт посећен 18. новембра 2012. године).

²⁶ Оквирна конвенција УН о промени климе из 1992. године (United Nations Framework Convention on Climate Change). Доступно на <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf> (сајт посећен 19. новембра 2012. године).

бре најшире учествовање у овом процесу, укључујући и невладине организације. У члану 6 се предвиђа да ће државе чланице промовисати и посредовати на националним и регионалним нивоима, код јавног приступа информацијама и учешћа јавности у питањима предвиђеним конвенцијом. Из овога се може закључити да текст ове конвенције не предвиђа строге обавезе за државе у погледу обезбеђивања информација.

Слично, Конвенција о биодиверзитету из 1992. године²⁷ не обавезује државе да пружају информације, али се у својој преамбули позива на општи недостатак информација и знања и у погледу биодиверзитета и потврђује потребу за пуним учешћем жена на свим нивоима стварања и примене политике у овој области. Члан 13 се односи на питање образовања у циљу промоције важности питања очувања биодиверзитета. У члану 14 конвенције се наводи да ће свака држава уговорница увести где је то могуће одговарајуће поступке процене утицаја на животну средину и у одређеним случајевима дозволити учешће јавности у овим поступцима. Конвенција, у члану 14 ставу 1а омогућава учешће јавности у поступцима процене утицаја на животну средину и позива на учешће домородачког и локалног становништва у доношењу одлука о коришћењу њиховог знања, иновација и праксе који се односе на очување и одрживо коришћење биодиверзитета.

Међународна конвенција о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци из 1994. године²⁸ садржи бројне одредбе о правима из области заштите животне средине, а кроз цео текст се провлачи идеја о учешћу јавности. У члану 3 ставовима а и ц је наведено да је препознато да постоји потреба за повезивањем цивилног друштва са активностима државе. Позива се на заједничку сарадњу националних влада, научних институција, локалних органа и заједница, невладиних организација и међународних партнера.

Одребе Конвенције из Ротердама о поступку давања сагласности на основу претходног обавештења за одређене опасне хемикалије и пестициде у међународној трговини из 1998. године,²⁹ само посредно обавезују

²⁷ Конвенција о биодиверзитету из 1992. године (The Convention on Biological Diversity). Доступно на <http://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf> (сајт посећен 19. новембра 2012. године).

²⁸ Међународна конвенција о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци из 1994. године. Доступно на <http://www.unccd.int/en/about-the-convention/Pages/Text-overview.aspx> (сајт посећен 19. новембра 2012. године).

²⁹ Конвенција из Ротердама о поступку давања сагласности на основу претходног обавештења за одређене опасне хемикалије и пестициде у међународној трговини из 1998.

државе чланице да обезбеде да информације о опасним хемикалијама и пестицидима буду доступне јавности. Наиме, одредба о претходном пристанку се односи на владу државе која увози ове материјале, док постоји само мали број упућивања на обавезу да се информише о овим питањима. Једина одредба која намеће директну обавезу државама уговорницама да се информације учине доступним јавности јесте члан 15 став 2 у којем се наводи да државе морају да обезбеде да јавност има одговарајући приступ информацијама о коришћењу хемикалија и санирању хаварија, као и о алтернативама које су безбедније за људско здравље и животну средину, у односу на хемикалије наведене у Анексу III Конвенције. Циљеви конвенције не могу бити постигнути у одсуству обавештених појединаца.

Поједини уговори прописују обавезе за државе чланице да обавештавају јавност о посебним ризицима по животну средину. На пример, Заједничка конвенција о безбедности у управљању искоришћеним горивом и о безбедности управљања радиоактивним отпадом из 1997. године³⁰ у преамбули потврђује важност информисања јавности о питањима које обухвата конвенција. Такође, у члановима 6 и 13 о прављењу посебних објеката, у којима се наводи да свака држава уговорница треба да предузме одговарајуће активности да се успоставе поступци којима би се јавности пружиле информације о безбедности објеката предвиђених за руковођење потрошеним горивом и радиоактивним отпадом.

У члану 10 ставу 1 Конвенције о дуготрајним органским загађивачима из 2001. године³¹ наводи се да ће свака држава чланица у оквиру својих могућности подстицати информисање јавности о свим доступним подацима о органским загађивачима. Државе ће омогућити овакав приступ информацијама које треба да буду ажуриране. Предвиђено је и да државе чланице које размењују информације из Конвенције треба да заштите сваку поверљиву информацију, али да се оне о здрављу и безбедности људи и животне средине не могу сматрати поверљивим.

године (Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade). Доступно на <http://www.pic.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1048/language/en-US/Default.aspx> (сајт посећен 19. новембра 2012. године).

³⁰ Заједничка конвенција о безбедности у управљању искоришћеним горивом и о безбедности управљања радиоактивним отпадом из 1997. године (The IAEA Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management). Доступно на <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcircs/1997/infcirc546.pdf> (сајт посећен 19. новембра 2012. године).

³¹ Конвенција о дуготрајним органским загађивачима из 2001. године (Convention on Persistent Organic Pollutants). Доступно на http://www.pops.int/documents/convtex/convtext_en.pdf (сајт посећен 19. новембра 2012. године).

Регионални међународни уговори

Конвенција из Еспоа о процени утицаја на животну средину у прекограничним условима из 1991. године³² гарантује у члану 2 ставу 6 да ће држава порекла обезбедити јавности у областима које су од значаја за њу, могућност да учествује у одговарајућим поступцима процене утицаја на животну средину, у односу на предложене активности. Државе морају да обезбеде да су те могућности које се дају јавности погођене државе исте као оне које се обезбеђују јавности државе порекла. Конвенција предвиђа да државе чланице треба да обавесте јавност и омогуће њено учешће у поступцима процене утицаја на животну средину поводом предложених активности у областима које би могле да изазову штету по животну средину. У коначној одлуци о предложеним активностима, државе морају да узму у разматрање процену утицаја на животну средину, укључујући и мишљење појединаца у погођеним областима.

Конвенција о заштити Алпа из 1991. године³³ и додатни протоколи садрже широке гаранције у погледу јавног информисања. Предвиђена је дужност држава уговорница да обезбеде да се јавност редовно информисе, на одговарајући начин, о резултатима истраживања, надзора и предузетих активности. Ово обавештавање треба да буде у складу са националним прописима о поверљивости информација.

Конвенција из Хелсинкија о заштити и коришћењу прекограничних водотока и међународних језера, из 1992. године³⁴ садржи детаљне поступке информисања и представља изузетак у односу на друге међународне уговоре о водотоцима. У њој се наводи да информације о стању прекограничних вода, мерама које су предузете или се планирају, заштити, контроли и смањивању прекограничног утицаја на животну средину и ефективности ових мера треба да буду доступне за контролу јавности.

Конвенција о прекограничном дејству индустријских несрећа из 1992. године³⁵ захтева од држава чланица да обезбеде да се јавности дају аде-

³² Конвенција из Еспоа о процени утицаја на животну средину у прекограничним условима из 1991. године (Espoo Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context). Доступно на <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/conventiontextenglish.pdf> (сајт посећен 20. новембра 2012. године).

³³ Конвенција о заштити Алпа из 1991. године (Convention concerning the Protection of the Alps). Доступно на <http://www.ecolex.org/ecolex/ledge/view/RecordDetails?id=TRE-001126&index=treaties> (сајт посећен 20. новембра 2012. године).

³⁴ Конвенција из Хелсинкија о заштити и коришћењу прекограничних водотока и међународних језера, *op.cit.*

³⁵ Конвенција о прекограничном дејству индустријских несрећа из 1992. године (Convention on Transboundary Effects of Industrial Accidents). Доступно на http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-6&chapter=27&lang=en (сајт посећен 20. новембра 2012. године).

кватне информације у свим областима, које могу бити погођене неком индустријском несрећом која може настати из опасних активности. Мора се омогућити да јавност учествује у релевантним поступцима, са циљем да буду познати њени ставови о превентивним мерама. Једнако право на учествовање мора бити дато јавности државе порекла и потенцијално погођене државе. Државе треба да, у складу са својим могућностима, обезбеде физичким и правним лицима која могу бити погођена прекограничним дејством индустријских несрећа, приступ и учешће у одговарајућим судским и управним поступцима, укључујући и могућност да покрену поступак против одлуке која крши њихова права.

Конвенција о грађанској одговорности за штету насталу активностима опасним по животну средину из 1993. године (Лугано конвенција)³⁶ за свој примаран циљ има обезбеђивање приступа правним лековима поводом штете која је настала по животну средину. Поглавље III (чланови 13 до 16) овог уговора се односи на приступ информацијама. Државни органи треба да обезбеде приступ информацијама свакоме ко то затражи и без доказивања правног интереса. Рок за одговор је два месеца, а свако лице које сматра да је његов захтев неосновано одбијен или игнорисан, или није добило адекватан одговор од државног органа, има право да тражи судску или управну контролу одлуке, у складу са правилима конкретног правног система. Члановима 15 и 16 Конвенције се обавеза давања информације проширује на тела која обављају јавне функције у вези са животном средином и која су под контролом неког државног органа.

У члану 14 Конвенције о сарадњи у области заштите и одрживог коришћења реке Дунав из 1994. године,³⁷ наводи се да стране уговорнице треба да обезбеде да њихови надлежни органи учине доступним информације о стању и квалитету животне средине у басену реке Дунав и то, у најкраћем року, сваком физичком и правном лицу, које поднесе такав захтев и које не мора да доказује правни интерес.

Право на приступ информацијама о животној средини у Архуској конвенцији

Архуска конвенција садржи један свеобухватан приступ питању информисања о животној средини. Она је укључила одређена правила и начела која су садржана у неким другим међународним уговорима, а нарочи-

³⁶ Конвенција о грађанској одговорности за штету насталу активностима опасним по животну средину из 1993. године (Convention on Civil Liability for Damage Resulting from Activities Dangerous to the Environment). Доступно на <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/150.htm> (сајт посећен 20. новембра 2012. године).

³⁷ Конвенција о сарадњи у области заштите и одрживог коришћења реке Дунав, *op. cit.*

то Начело 1 Штокхолмске декларације. У Преамбули Архуске конвенције се наводи да „свако лице има право да живи у животној средини која одговара његовом или њеном здрављу и благостању и дужност, како индивидуално, тако и у заједници са другима, да штити и унапређује животну средину за добробит садашњих и будућих генерација“.³⁸ Услов да би појединци могли да уживају ова права и удовољавају обавезама јесте да имају приступ информацијама, да могу да учествују у доношењу одлука и да имају приступ правди у питањима животне средине. Ово је потврђено и у члану 1 саме Конвенције у којем се гарантују права на приступ информацијама, учешће јавности и приступ правди.

Државе треба да осигурају да њихови органи обезбеде информацију о животној средини лицу које то тражи и које не мора да наводи интерес.³⁹ Под државним органом се подразумевају не само владина тела него и свако физичко и правно лице које обавља јавне функције или пружа јавне услуге. Информације морају бити доступне у року од једног месеца, а у изузетним случајевима до два месеца.⁴⁰

У Конвенцији се поред начина тражења информација о животној средини регулишу и питања прикупљања информација. Наиме, у члану 5 ове конвенције се наводи да ће свака држава уговорница обезбедити да њени државни органи и сами (без посебног захтева) прикупљају и ажурирају информације о животној средини, које су значајне за њихово функционисање. Државе треба да установе обавезне системе за добијање информација о предложеним и постојећим активностима које би могле значајно да утичу на животну средину. Ово се односи на приватни сектор, као и одредба у члану 5 ставу 6 Конвенције која предвиђа да ће државе уговорнице тражити од субјеката чије активности имају значајан утицај на животну средину да обавештавају редовно јавност о дејству њихових активности и производа на животну средину.⁴¹

Нека од ових питања су разматрана и пред Одбором за праћење спровођења Архуске конвенције (у даљем тексту Одбор).⁴² Он је у случају који се односио на спровођење Конвенције од стране Украјине потврдио да државни органи треба да поседују информације од значаја за њене функције, укључујући и оне на којима заснивају своје одлуке. Наглашено је и да такве информације морају бити доступне јавности, уз изузетке, наведене у члану 4, ставовима 3 и 4. Питање власништва није релевантно у овим пи-

³⁸ Преамбула Архуске конвенције, *op.cit.*

³⁹ *Ibid.*, члан 4 став 1.

⁴⁰ *Ibid.*, члан 4 став 2.

⁴¹ *Ibid.*, члан 5 став 6.

⁴² О Одбору за праћење спровођења Архуске конвенције видети: Б. Тубић, Поље примене Архуске конвенције, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, XLV, бр. 2/2011, стр. 389-390.

тањима и лице које је аутор одређене информације мора је учинити доступном државном органу који је користи у поступку доношења одлуке. Уколико постоје сумње у погледу овог закључка и ако се он погрешно тумачи у неколико наврата, то указује на недостатак јасних регулаторних критеријума у националном законодавству.⁴³

У другом случају, Одбор потврђује да Конвенција предвиђа да државни органи треба да поседују и ажурирају информације од значаја за њихово функционисање и захтева од држава уговорница да установе обавезне системе којима обезбеђују одговарајући проток информација о будућим и постојећим активностима које могу значајно да утичу на животну средину. Одбор је заузео став да ово подразумева да су барем укључене студије о процени утицаја на животну средину у целини, укључујући и посебне методологије и технике процењивања коришћене у њиховој припреми.⁴⁴

Државе уговорнице треба да обезбеде да, у случају непосредне претње по људско здравље или животну средину, све информације које би могле да омогуће јавности да реагује на ту опасност, а налазе се у поседу државних органа, буду без одлагања прослеђене делу јавности који би могао бити погођен.

Конвенција предвиђа да државе треба да својим националним законодавством обезбеде да начин пружања информација о животној средини буде транспарентан и да оне буду лако доступне. У том смислу, јавност мора располагати са довољно података о врсти и обиму информација, које имају поједини државни органи и о основним условима под којима такве информације постају доступне.

У случају поводом Казакхстана, Одбор је заузео став да је разлог за непоступање по обавезама из члана 4 и члана 9 став 1 (доступност правосуђа) био пропуст државе уговорнице да успостави и одржи један јасан и транспарентан оквир за примену ових одредаба Конвенције (што је у складу са обавезом из члана 3 става 1а Конвенције). Држава није обезбедила јасне инструкције у погледу статуса и обавеза тела која обављају јавне функције, или регулисања питања правног основа у случајевима приступа информацијама у процесним законима.⁴⁵ У овом истом случају, Одбор је нашао да Казакхстан није поступио у складу са чланом 4 Конвенције, јер

⁴³ Submission ACCC/S/2004/ by Romania and Communication ACCC/C/2004/3 by Ecopravo-Lviv (Ukraine), Одлука Одбора од 14. марта 2005. године, пасус 31. Доступно на <http://www.unecce.org/fileadmin/DAM/env/documents/2005/pp/c.1/ece.mp.pp.c1.2005.2.Add.3.e.pdf> (сајт посећен 29. новембра 2012. године).

⁴⁴ Communication ACCC/C/2005/15 by the non-governmental organization Alburnus Maior (Romania), Одлука Одбора од 16. априла 2008. године, пасус 27. Доступно на http://www.unecce.org/fileadmin/DAM/env/documents/2008/pp/mop3/ece_mp_pp_2008_5_add_7_e.pdf (сајт посећен 29. новембра 2012. године).

⁴⁵ Communication ACCC/C/2004/1 by Green Salvation (Kazakhstan), Одлука Одбора од 11. марта 2005. године, пасус 23. Доступно на <http://www.unecce.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2004-01/C01findings.pdf> (сајт посећен 29. новембра 2012. године).

није обезбедио да органи и тела који обављају јавне функције примењују одредбе садржане у ставовима 1 и 2 овог члана.⁴⁶

Одбор је у поменутом случају који се односио на Украјину, нашао да ова држава није поступала у складу са чланом 4 ставом 1 Конвенције, јер није омогућила добијање одговарајућих информација од надлежних државних органа.⁴⁷

Разлози за одбијање захтева за информације

Конвенција наводи и разлоге на основу којих може да се одбије захтев јавности за добијањем информација. То ће се десити, на пример, када органи јавне власти којима је захтев поднет не поседују тражене информације. У тим случајевима, они ће, у најкраћем року, обавестити лице које тражи информацију о томе којем органу би требало да се обрати за добијање конкретне информације, или ће проследити захтев том органу и о томе обавестити лице које је упутило захтев.

Државе уговорнице Конвенције треба да обезбеде да уколико информација, која је изузета од објављивања, може да се одвоји, а да се тиме не утиче на њену поверљивост, државни орган може да учини доступним преостали део информације о животној средини која је била тражена.

Одлука којом се одбија захтев мора бити у писаној форми, уколико је и сам захтев поднет у тој форми, или то захтева лице које подноси информацију. У одлуци се морају навести разлози за одбијање и дати информације о поступку за ревизију, који је предвиђен у члану 9 Конвенције. Одлука мора да буде донета што је пре могуће, а најкасније у року од месец дана, осим уколико сложеност информације оправдава продужење тог периода на два месеца од тренутка подношења захтева. Тражилац информације мора бити обавештен о продужењу рока и разлозима који то оправдавају.

У већ поменутој одлуци Одбора, у вези са Румунијом је наведено да ће информација бити достављена без обзира на њен обим. У случајевима када су у питању обимније информације државни орган може да да информацију у електронском облику или обавестити подносиоца захтева о месту где може да је погледа и да посредује у томе.⁴⁸

⁴⁶ Ibid. пасус 25. Слично је Одбор одлучио и у предмету Communication ACCC/C/2004/8 by the Center for Regional Development Transparency International Armenia, the Sakharov Armenian Human Rights protection Center and the Armenian Botanical Society (Armenia), Одлука Одбора од 10. маја 2006. године, пасус 41. Доступно на <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2004-08/ece.mp.pp.c.1.2006.2.add.1.e.pdf> (сајт посећен 29. новембра 2012. године).

⁴⁷ Submission ACCC/S/2004/ by Romania and Communication ACCC/C/2004/3 by Eco-pravo-Lviv (Ukraine), op.cit., пасус 39.

⁴⁸ Ibid., пасус 33.

Такође, одбијање захтева може да буде оправдано и због поверљивости поступака државних органа, када је таква поверљивост предвиђена националним правом. Такође, информације неће бити достављене уколико могу да утичу на међународне односе, одбрану земље или јавну безбедност. Давање информације ће бити одбијено и када би довело до ускраћивања правде, односно онемогућило неко лице да ужива право на правично суђење или уколико би оне утицале на могућност државних органа да спроводе кривични или дисциплински поступак. Информација ће бити ускраћена и када би она могла да утиче на поверљивост пословних информација, када је таква поверљивост заштићена законом како би се заштитили легитимни економски интереси. У овим околностима, информације које су релевантне за заштиту животне средине биће објављене.

Одбор је сматрао да оснивање посебног предузећа за изградњу путева само по себи не представља кршење обавеза из Конвенције. Он посебно истиче чињеницу да је предузеће основано законом, да се налази у државној својини и да би због тога могло да буде обухваћено дефиницијом јавне власти, у складу са чланом 2 ставом 2, тачкама б и ц. Према ставу Одбора ово само по себи ограничава поље примене изузетка који се односи на поверљивост пословних информација.⁴⁹

Захтев за информацијама које се тичу животне средине може бити одбијен и уколико би његово објављивање негативно утицало на права интелектуалне својине. У поменутом случају поводом представке *ACCC/C2005/15* против Румуније ова држава је изнела аргумент да студије о процени утицаја на животну средину представљају научне студије које су заштићене ауторским правом и да се због тога могу јавно објавити и користити само уз изричито одобрење аутора. Студије о процени утицаја на животну средину се припремају у циљу учешћа јавности у управном поступку. Стога, аутор не би требало да има овлашћења да задржи одређену информацију од објављивања, по основу права интелектуалне својине.⁵⁰

У одлуци која се односила на Румунију, Одбор се осврнуо на своје налазе и препоруке у односу на представку *ACCC/C2004/3* и поднесак *ACCC/S/2004/1* у којима је заузео став да члан 6, став 6 има за циљ да омогући заинтересованој јавности да добије информације и да њено учешће буде ефикасније. Ова обавеза државе не подразумева само захтев да се објави изјава о утицају на животну средину. Одредба предвиђа да захтев јав-

⁴⁹ Communication ACCC/C2004/4 by Clean Air Action Group (Hungary), Одлука Одбора од 14. марта 2005. године, пасус 10. Доступно на <http://www.unecce.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2004-04/C04findings.pdf> (сајт посећен 29. новембра 2012. године).

⁵⁰ Communication ACCC/C2005/15 by the non-governmental organization Alburnus Maior (Romania), op.cit., пасус 28.

ности за добијањем информација може да буде одбијен у одређеним околностима, које се односе на права интелектуалне својине. Међутим, до овога може доћи само када у неком појединачном случају надлежни орган сматра да би откривање информације могло да утиче на права интелектуалне својине. Одбор сматра да, из ових разлога, овај изузетак неће никада бити примењен у пракси у вези са документима о процени утицаја на животну средину. И у случајевима ако би могао бити примењен, основи за одбијање достављања неке информације би морали да буду тумачени рестриктивно, узимајући у обзир и јавни интерес. Одлуке којима се одређене информације изузимају од откривања би морале да буду јасне и транспарентне у погледу разлога и објашњења за њихово неоткривање. Такође, откривање студија о процени утицаја на животну средину у њиховој целисти би требало посматрати као правило, са могућношћу изузимања одређених њихових делова, што би представљало изузетак од правила. Општи изузетак од откривања студија о процени утицаја на животну средину није у складу са чланом 4 ставом 1, у вези са чланом 4 ставом 4 и чланом 6 ставом 6, у вези са чланом 4 ставом 4 конвенције.⁵¹

Према тексту саме Конвенције може се одбити давање информације и када је у питању поверљивост личних података, који се односе на физичко лице и то у случајевима када оно није пристало на откривање информација јавности, када је таква поверљивост обезбеђена националним правом. Такође, као оправдање могу да се узму и интереси треће стране која је обезбедила конкретну информацију, када ту трећу страну није могуће обавезати да то учини и када она не пристаје на објављивање датог материјала. Уколико се откривањем неке информације може штетно утицати на саму животну средину на коју се информација односи, као на пример неке ретке врсте. У самој Конвенцији се наводи да ће се ови основи за одбијање давања информације тумачити на рестриктиван начин, узимајући у обзир јавни интерес.

Право на приступ информацијама о животној средини у Европској унији

Повеља о основним људским правима Европске уније која је усвојена у Ници 2000. године, бави се, у члану 37, питањем заштите животне средине. Овај члан није формулисан у смислу права појединаца унутар Европске уније или обавеза држава чланица. У њему се наводи да висок ниво заштите животне средине и унапређење квалитета животне средине морају бити уграђени у поједине политике ЕУ и обезбеђени у складу са начелом

⁵¹ Ibid., пасус 30.

одрживог развоја.⁵² Сам текст Повеље не говори ништа о праву на информацију о животној средини. Међутим, право на приступ информацијама у појединим областима, па и о заштити животне средине било је предвиђено још у време постојања Европске заједнице. Доношени су акти који су обезбеђивали да појединци буду информисани о дејству појединих производних процеса и производа на животну средину. На пример, у Директиви 76/160 која се односи на квалитет воде за купање се наводи да јавност мора да добија објективне информације о квалитету воде и да је све већи значај јавног интереса у питањима унапређења квалитета животне средине. У члану 13 се наводи да државе чланице треба редовно да подносе Комисији свеобухватан извештај о најзначајнијим карактеристикама воде. Директивом је предвиђено да Комисија објављује ове извештаје уз консултације са конкретном државом чланицом, што би могло да ограничи њихову доступност.⁵³ Оваква пракса није била доследна јер поједине директиве нису помињале ништа о обавештавању јавности, док су друге предвиђале да ће се информације учинити доступним заинтересованој јавности у складу са националним поступцима. Предвиђено је да приступ информацијама треба омогућити онима који могу бити изложени ризицима од одређених активности или производа. На пример, Оквирна директива 89/391 о примени мера за унапређивање и побољшање безбедности и здравља радника на радном месту⁵⁴ предвиђа информисање и консултовање запосленог.

Право на добијање информација је регулисано у Директиви Савета 85/337 о процени утицаја одређених јавних и приватних пројеката на животну средину,⁵⁵ која изричито прописује обавезу обезбеђивања информација у вези са обавезним поступцима процене утицаја на животну средину.

⁵² Члан 37 Повеље о основним људским правима Европске уније из 2000. године (The Charter of Fundamental Rights of the European Union). Доступно на http://www.europarl.europa.eu/charter/default_en.htm (сајт посећен 30. новембра 2012. године).

⁵³ Директива Савета 76/160 од 8. децембра 1975. године која се односи на квалитет воде за купање (Council Directive 76/160/EEC of 8 December 1975 concerning the quality of bathing water). Доступно на <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31976L0160:EN:HTML> (сајт посећен 30. новембра 2012. године).

⁵⁴ Оквирна директива 89/391 о примени мера за унапређивање и побољшање безбедности и здравља радника на радном месту (Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work). Доступно на <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0391:EN:NOT>

⁵⁵ Директива Савета 85/337 о процени утицаја одређених јавних и приватних пројеката на животну средину (Council Directive 85/337/EEC of 27 June 1985 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment). Доступно на <http://ec.europa.eu/environment/eia/full-legal-text/85337.htm> (сајт посећен 30. новембра 2012. године).

Такође, 1990. године усвојена је Директива о слободном приступу информацијама о животnoj средини,⁵⁶ која је замењена 2003. године, Директивом 2003/4/ЕС о јавном приступу информацијама о животnoj средини,⁵⁷ након приступања тадашње Европске заједнице Архуској конвенцији. У овој новој директиви се наглашава да објављивање информација треба да буде опште правило и она чини информације доступнијим у односу на директиву из 1990. године. Државни органи могу да одбију захтев за добијање информације о животnoj средини само у посебним и јасно одређеним случајевима. Под појмом информације о животnoj средини подразумева се свака информација у писаном, видео, електронском, или било ком другом запису о неком елементу животне средине, чиниоцима који утичу или могу да утичу на ове елементе, законодавна акта, мере, политике, планови и програми који могу да утичу на животну средину, извештаји о примени легислативе о животnoj средини, релевантне економске анализе и стање људског здравља и безбедности. Под појмом државног органа се подразумева влада или други део јавне управе, на свим нивоима власти, затим физичка и правна лица која обављају јавне функције или имају јавну одговорност, изузимајући законодавна и судска тела или институције.

Државни органи морају да учине да информације буду доступне сваком физичком и правном лицу и у складу са националним законодавством или праксом и удружењима односно организацијама. Ове информације се морају учинити доступним што је пре могуће. Члан 7 ове Директиве обезбеђује ширење информација о животnoj средини, посебно путем компјутерских технологија. Информације треба да укључе текстове међународних уговора, прописа ЕУ, националну, регионалну и локалну легислацију о животnoj средини или које се односе на њу. Такође, потребно је учинити доступним и извештаје о напретку у примени ових прописа. Државни органи могу да наплаћују разуман новчани износ за давање таквих информација, док приступ јавним регистрима података ради тражења информација на лицу места треба да буде бесплатан. Државни органи могу да одбију захтев за добијање информације под сличним условима који су прописани у Архуској конвенцији.

⁵⁶ Директива Савета 90/313/ЕЕЗ о слободном приступу информацијама о животnoj средини (Council Directive 90/313/EEC of 7 June 1990 on the freedom of access to information on the environment). Доступно на <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0313:EN:HTML> (сајт посећен 30. новембра 2012. године).

⁵⁷ Директива Европског парламента и Савета 2003/4/ЕЗ од 28. јануара 2003. године о јавном приступу информацијама о животnoj средини и укидању Директиве Савета 90/313/ЕЕЗ (Directive 2003/4/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on public access to environmental information and repealing Council Directive 90/313/EEC). Доступно на <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0004:EN:HTML> (сајт посећен 30. новембра 2012. године).

Директива не помиње учешће јавности. У члану 6 је наведен приступ правди, који је ограничен на ситуације у којима је захтев за добијањем информација игнорисан, незаконито одбијен, односно уколико се са њиме није поступало у складу са одредбама које се односе на приступ информацијама.

ЗАКЉУЧАК

Право на приступ информацијама о животној средини је данас регулисано универзалним и регионалним међународним уговорима. Државе су схватиле потребу да оно буде потврђено не само кроз опште гаранције о слободи изражавања, или нека друга права, него и кроз посебно право које је повезано али ипак самостално у односу на остала. Најдаље у регулисању овог права отишла је Архуска конвенција, а сам Одбор за праћење спровођења ове конвенције потврдио је у бројним случајевима суштину овог права. Јавност мора бити упозната са свим активностима у држави, које могу имати последице по животну средину. Ово је још значајније када су у питању хазардне активности, односно руковање опасним материјама. Може се рећи да је право приступа информацијама опште и подвргнуто само ограниченим изузецима. Државе не морају да удовоље сваком захтеву уколико су испуњени одређени услови, али се они морају тумачити рестриктивно и увек се мора дати образложење у случају одбијања захтева. Увођење јавности у поступке који су у вези са животном средином може унапредити примену прописа из ове области, односно утицати на ниво поштовања међународних уговора који регулишу животну средину.

У Европи приступ информацијама представља једно основно људско право. Унутар Европске уније оно је постало обавезујуће како кроз ратификацију Архуске конвенције од стране некадашње Европске заједнице, тако и кроз доношење аката (директива) у овој области. Европски суд за људска права вероватно неће у скорије време добити надлежност да одлучује о евентуалним повредама посебног права на информацију о животној средини, али ће се, као и до сада, заштита по овим питањима спроводити преко других чланова Европске конвенције о људским правима. Примена права на информације о животној средини ће бити подвргнута контроли између осталог и Одбора за праћење спровођења Архуске конвенције који функционише као форум за жалбе ван националних држава. Сваки облик контроле представља напредак у демократичности одређених поступака и доношења одлука, мада би требало тежити да се поред ове инстанце успостави и једна ефикаснија контрола поштовања права на информације о животној средини.

*Bojan Tubić, Ph.D., Assistant
Faculty of Law Novi Sad*

The Right to Environmental Information in International Legal Documents

Abstract

The paper deals with the issue of regulation of the right of natural and legal persons to environmental information, in relevant international legal documents. There is a survey of certain international conventions which envisage this right in their field of regulation. The right to access the information is in details regulated in the Aarhus Convention, which comprises significant part of this paper. This kind of regulation of the right to environmental information has performed a significant influence on states and international organizations, which created their domestic and international rules, using the solutions from this Convention. The European Union has enacted a significant number of directives on the right of a public to receive environmental information. The special emphasis will be on the work of the Aarhus Convention's Compliance Committee which has a significant role in supervising and deciding about the compliance with the application of the Convention in its member states.

Key words: environment, right to information, Aarhus Convention, Aarhus Convention's Compliance Committee, European Court of Human Rights, European Union.

